

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa **JUDr. J. M.**, advokáta so sídlom v P., zastúpeného JUDr. A. N., advokátom so sídlom v P., proti odporkyni **M. Š.**, bývajúcej v P., **o 2 560 Sk s prísl.**, vedenej na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 16 C 103/2002, o dovolaní navrhovateľa proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 23. októbra 2007 sp. zn. 10 Co 38/2006, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie **o d m i e t a .**

Odporkyni nepriznáva náhradu trov dovolacieho konania.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Prešov rozsudkom z 12. októbra 2005 č. k. 16 C 103/2002 – 82 uložil odporkyni povinnosť zaplatiť navrhovateľovi 2 560 Sk a trovy konania 200 Sk k rukám právneho zástupcu do 3 dní od právoplatnosti tohto rozsudku. V odôvodnení uviedol, že navrhovateľ si za zastupovanie odporkyne ako advokát na základe plnej moci z 26. 3. 1998 v konaní na Okresnom súde Prešov č. k. 1 Rob 1851/97 (t. č. 18 Cb 326/1998) vyúčtoval odmenu za dva úkony právnej pomoci (prevzatie a príprava, podanie odporu z 26. 3. 1998) po 1 180 Sk a režijný paušál 2 x 100 Sk, spolu 2 560 Sk v súlade s vyhláškou č. 240/1990 Zb. o odmenách a náhradách advokátov. Napriek tomu, že vykonanie úkonov právnej pomoci bolo spisom 1 Rob 1851/97 preukázané, odmenu odporkyňa navrhovateľovi nezaplatila, čo ani sporné nebolo. Odporkyňa namietala započítanie tejto pohľadávky navrhovateľa s jej pohľadávkou vo výške 4 702 113,60 Sk, pretože finančné prostriedky v tejto sume jej navrhovateľ nezaplatil a ponechal si ich na svojom účte. Túto námietku nezohľadnil s poukazom na ustanovenie § 580 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého možno započítať

pohľadávky len pokiaľ sa vzájomne kryjú a musí ísť o pohľadávky spôsobilé na započítanie. Podľa § 581 ods. 1 Občianskeho zákonníka započítať nemožno splatnú pohľadávku oproti pohľadávke, ktorá nie je splatná. Bol toho, názoru, že pohľadávka odporkyne voči navrhovateľovi je doposiaľ sporná, preto nie je možné ju v danom štádiu konania započítať. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 O. s. p. a § 151 ods. 1 O. s. p.

Krajský súd v Prešove rozsudkom z 23. októbra 2007 sp. zn. 10 Co 38/2006 na odvolanie odporkyne zmenil rozsudok súdu prvého stupňa tak, že návrh zamietol a účastníkom nepriznal náhradu trov konania. Na rozdiel od súdu prvého stupňa dospel k záveru, že odporkyňa jednostranným prejavom započítala pohľadávku navrhovateľa, ktorá je dôvodnou pohľadávkou a nie je sporná. Navrhovateľ neunesol dôkazné bremeno, keď nepreukázal návratnosť namietaných neuhradených finančných prostriedkov odporkyne. Preto súd prvého stupňa nesprávne vyhodnotil zistený skutkový stav a nesprávne rozhodol, keď odmietol jednostranné započítanie pohľadávky odporkyne voči pohľadávkou uplatnenej navrhovateľom. O náhrade trov konania rozhodol podľa § 224 ods. 2 O. s. p. v spojení s § 142 ods. 1 O. s. p.

Proti tomuto rozsudku podal dovolanie navrhovateľ. Jeho prípustnosť vyvodil z § 237 písm. f/ O. s. p., pretože postupom odvolacieho súdu mu bola odňatá možnosť konať pred súdom. Poukázal na zápisnicu o pojednávaní pred odvolacím súdom z 23. 10. 2007, z ktorej vyplýva, že pojednával v neprítomnosti účastníkov (po vyhlásení uznesenia podľa § 101 ods. 2 O. s. p.) a jeho právny zástupca ospravedlnil svoju neprítomnosť, ale nevyplýva z nej jeho stanovisko, či súhlasí s konaním v ich neprítomnosti. Odvolací súd oboznámil priebeh vykonaného dokazovania a napriek tomu, že sa oboznámil s rozsudkami odvolacích súdov, ktoré v podobných skutkovo a právne porovnateľných veciach rozhodli tak, že potvrdili rozsudok súdu prvého stupňa, ktorým bolo jeho návrhu vyhovie, nepredvídateľne v predmetnej veci rozhodol inak, ako rozhodoval iný senát odvolacieho súdu. Ak odvolací súd na základe vykonaného dokazovania dospel k iným skutkovým zisteniam a vyvodil z nich iný právny záver ako súd prvého stupňa s poukazom na ústavný princíp spravodlivého konania mu mal umožniť reálne a efektívne uplatniť právo na vyjadrenie sa k uvažovaným zmeneným skutkovým zisteniam a k zmene právneho hodnotenia posudzovaného nároku. Teda ak odvolací súd uvažoval nad zmenou skutkových zistení ako aj právneho posúdenia jeho nároku, bolo potrebné aby bol na túto skutočnosť výslovne upozornený a vyzvaný, či nenavrhuje vykonať ďalšie dôkazy. Len po takomto náležitom poučení by bolo možné konštatovať, že nevyužil práva a poučenia vyplývajúce mu zo zákona. Ak odvolací súd tak

nepostupoval, znemožnil mu reálne a efektívne využitie jeho procesných práv a vzhľadom k tomu, ako aj na princíp predvídateľnosti a spravodlivého konania, prílišným formalistickým postupom mu odňal možnosť konať pred súdom. Ak odvolací súd vyvodil záver, že v konaní neunesol dôkazné bremeno pokiaľ nepreukázal návratnosť namietaných neuhradených finančných prostriedkov tak aj týmto postupom mu odňal možnosť konať pred súdom a porušil jeho základné právo na prezumciu neviny, čo malo za následok i nesprávnu aplikáciu § 120 ods. 4 O. s. p. Postup odvolacieho súdu bol v rozpore s § 213 ods. 4 O. s. p. a 120 ods. 1 tretia veta O. s. p., pretože sa mal oboznámiť s uvedenou správou polície a zadovážiť si spis Okresného súdu Prešov sp. zn. 1 T 60/06 bez ohľadu, či to účastníci navrhli. V trestnom konaní vedenom proti nemu sa obhajuje, že finančné prostriedky boli odporkyňi vrátené a v trestnom spise sa nachádza listina, z obsahu ktorej je zrejmé ich vrátenie, čo odporkyňa potvrdila svojím vlastnoručným podpisom. Zásada prezumcie neviny sa neobmedzuje len na trestné konanie, ale vzťahuje sa aj na súdy, ktoré v občianskom súdnom konaní rozhodujú napr. o náhrade škody spôsobenej trestným činom, ktoré sú viazané rozhodnutím príslušných orgánov, že bol spáchaný trestný čin (§ 135 ods. 1 O. s. p.), pričom konanie preruší, ak jeho rozhodnutie závisí od otázky, ktorú nie je oprávnený v tomto konaní riešiť (§ 109 ods. 1 písm. b/ O. s. p.). Zdôraznil, že jednou zo základných zásad občianskeho súdneho konania je zásada dvojinstančnosti konania. Odvolací súd preskúmava správnosť skutkových zistení, vykonaných súdom prvého stupňa a právneho posúdenia veci, ku ktorým tento súd na základe svojich skutkových zistení v rozhodnutí dospel ako i správnosť konania, ktoré predchádzalo vydaniu rozhodnutia súdu prvého stupňa. Ak sú k správne rozhodnutiu veci potrebné skutkové zistenia, ktoré nevykonal súd prvého stupňa, ale vzhľadom k nesprávne právnemu názoru, na nich svoje rozhodnutie nezaložil, nie sú podmienky pre potvrdenie, ani pre zmenu rozhodnutia súdu prvého stupňa. Odvolací súd preto rozhodnutie zruší a vráti vec súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Ide o neočakávané rozhodnutie, ktorým mu bola odňatá jedna inštancia. Účastníkovi konania, ktorý bol pre nesprávny právny názor súdu ohľadne podstatnej skutočnosti dôležitej pre posúdenie veci vylúčený z realizácie svojich procesných práv (navrhovať dôkazy, vyjadrovať sa k nim a pod.) bola nesprávne postupom súdu odňatá možnosť konať pred súdom. Je preto daný dovolací dôvod podľa § 237 písm. f/ O. s. p. V konaní teda došlo k vadám v tomto ustanovení uvedeným a zároveň k iným vadám majúcim za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Žiadal rozhodnutie krajského súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Zároveň mu priznať náhradu trov vo výške 1 678 Sk.

Odporkyňa navrhla dovolanie ako neprípustné odmietnuť. Podľa nej navrhovateľ skresľuje celý prípad, keď sa dovoláva ústavou zaručených práv. Vôbec ho nemrzí, že jej stále neodovzdal pre ňu prijaté plnenie vo výške 4 702 163 Sk, prečo bolo proti nemu začaté trestné stíhanie, vedené na Okresnom súde Prešov, v ktorom si uplatnila nárok na náhradu škody v uvedenej výške.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O. s. p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O. s. p.), skúmal najskôr to, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť dovolaním (§ 236 a nasl. O. s. p.) a bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O. s. p.) dospel k záveru, že dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, voči ktorému takýto opravný prostriedok nie je prípustný.

Podľa ustanovenia § 236 ods. 1 O. s. p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

V prejednávanej veci súd rozhodol rozsudkom. V zmysle ustanovenia § 238 O. s. p. platí, že ak dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, vydanému v tejto procesnej forme, je prípustné, ak je ním napadnutý zmeňujúci rozsudok (§ 238 ods. 1 O. s. p.) alebo rozsudok, potvrdzujúci rozsudok súdu prvého stupňa, avšak len vtedy, ak odvolací súd v jeho výroku vyslovil, že je dovolanie prípustné, pretože po právnej stránke ide o rozhodnutie zásadného významu (§ 238 ods. 3 O. s. p.).

S poukazom na ustanovenie § 238 ods. 2 O. s. p. je dovolanie prípustné aj proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci.

Dovolanie nie je prípustné vo veciach upravených Zákonom o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov okrem rozsudku o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva alebo o osvojení (§ 238 ods. 4 O. s. p.).

Podľa § 238 ods. 5 O. s. p. dovolanie nie je prípustné ani vo veciach, v ktorých bolo napadnuté právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu o peňažnom plnení neprevyšujúcom trojnásobok minimálnej mzdy a v obchodných veciach desaťnásobok minimálnej mzdy, pričom na príslušenstvo sa neprihliada. Ak je predmetom dovolacieho konania len príslušenstvo pohľadávky, dovolanie nie je prípustné, ak výška príslušenstva v čase začatia dovolacieho konania neprevyšuje sumu podľa prvej vety. Na určenie minimálnej mzdy je rozhodujúci deň podania návrhu na prvostupňovom súde.

Suma 2 560 Sk, na zaplatenie ktorej bola odporkyňa súdom prvého stupňa zaviazaná, neprevyšuje trojnásobok minimálnej mzdy v deň podania návrhu na prvostupňovom súde. Dňa 13. 12. 2000, kedy bol podaný návrh na Okresný súd Prešov, bola minimálna mzda podľa § 1 písm. b/ nariadenia vlády č. 298/2000 Z.z. 4 400 Sk a jej trojnásobok tvoril sumu 13 200 Sk.

Prípustnosť dovolania navrhovateľa preto uvedené ustanovenie § 238 ods. 5 O. s. p. vylučuje.

S prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1 veta druhá O. s. p., ukladajúce dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnúť vždy na procesnú vadu uvedenú v § 237 O. s. p. (či už to účastník namieta alebo nie), neobmedzil sa Najvyšší súd Slovenskej republiky len na skúmanie podmienok prípustnosti dovolania smerujúceho proti rozsudku (§ 238 O. s. p.), ale zaoberal sa aj otázkou, či podané dovolanie nie je prípustné podľa § 237 O. s. p. Uvedené zákonné ustanovenie pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu (rozsudku alebo uzneseniu) odvolacieho súdu, ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia (ide tu o nedostatok právomoci súdu, spôsobilosti účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, ak sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníka konať pred súdom a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom). Existenciu žiadnej podmienky prípustnosti dovolania uvedenej v tomto zákonom ustanovení dovolací súd nezistil.

Vychádzajúc z obsahu dovolania dovolací súd sa osobitne zameril na otázku splnenia podmienok prípustnosti dovolania podľa § 237 písm. f/ O. s. p.

Pod odňatím možnosti konať pred súdom treba rozumieť taký závadný procesný postup, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia jeho procesných práv, priznaných mu v občianskom súdnom konaní za účelom ochrany práv a právom chránených záujmov. To znamená, že zo strany súdu musí ísť o porušenie konkrétneho procesného ustanovenia voči dotknutému účastníkovi, ktorého bezprostredným následkom je odňatie možnosti tomuto účastníkovi konať pred súdom.

Podľa dovolacieho súdu vadou konania v zmysle ustanovenia § 237 písm. f/ O. s. p. nie je, že odvolací súd prejednal vec v neprítomnosti navrhovateľa.

Podľa § 115 ods. 1, 2 O. s. p. v znení do 15. októbra 2008, ak tento zákon neustanovuje inak, súd nariadi na prejednanie veci samej pojednávanie, na ktoré predvolá účastníkov a všetkých, ktorých prítomnosť je potrebná. Predvolanie sa musí účastníkom doručiť tak, aby mali dostatok času na prípravu, spravidla najmenej päť dní pred dňom, keď sa má pojednávanie konať.

Podľa § 101 ods. 2 O. s. p. súd pokračuje v konaní, aj keď sú účastníci nečinní. Ak sa riadne predvolaný účastník nedostaví na pojednávanie ani nepožiadal z dôležitého dôvodu o odročenie, môže súd vec prejednať v neprítomnosti takého účastníka, prihliadne pritom na obsah spisu a doteraz vykonané dôkazy.

Podľa § 119 ods. 1 prvá veta O. s. p. pojednávanie sa môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť.

Právo účastníka, aby jeho vec bola prejednávaná a v jeho prítomnosti, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, nemožno chápať tak, že súd by nemohol konať a rozhodnúť vo veci bez prítomnosti účastníka, ale tak, že súd je povinný umožniť účastníkovi uplatnenie tohto práva. Citované ustanovenie § 101 ods. 2 O. s. p. umožňuje vec prejednať v neprítomnosti účastníka, ktorý i keď bol riadne predvolaný, nedostavil sa na pojednávanie, ani nepožiadal z dôležitého dôvodu o jeho odročenie. Z toho predpokladu vychádza aj citované ustanovenie § 119 O. s. p., v zmysle ktorého sa môže pojednávanie odročiť len z dôležitých dôvodov.

Ako vyplýva z obsahu spisu, odvolací súd riadne predvolal účastníkov na pojednávanie a zástupca odporcu predvolanie prevzal 18. 9. 2007 (čl. 146) a z obsahu zápisnice o pojednávaní odvolacieho súdu z 23. 10. 2007 vyplýva, že právny zástupca navrhovateľa ospravedlnil svoju neúčast' na tomto pojednávaní z dôvodu kolízie súdnych pojednávaní na okresnom súde. Nevyplýva z nej však, že by právny zástupca z tohto dôvodu požiadal o odročenie pojednávania. Ak teda právny zástupca navrhovateľa nepožiadala o odročenie pojednávania a odvolací súd pojednával v jeho neprítomnosti, neodňal tým účastníkovi možnosť konať pred súdom podľa § 237 písm. f/ O. s. p.

Za opodstatnené nepovažoval odvolací súd námietky navrhovateľa spočívajúce v porušení jeho práva na spravodlivý proces tým, že odvolací súd svoje rozhodnutie nečakane založil na iných skutkových a právnych záveroch než súd prvého stupňa a že nepredvídateľne vo veci rozhodol inak ako iný senát odvolacieho súdu v skutkovo a právne porovnateľných veciach.

Súd prvého stupňa dospel k záveru o dôvodnosti nároku uplatneného navrhovateľom a nezohľadnil námietku započítania tejto pohľadávky s pohľadávkou odporkyne pre jej spornosť. Odvolací súd preskúmaval rozsudok súdu prvého stupňa len z hľadiska rozsahu a dôvodov podaného odvolania (§ 242 ods. 1 O.s.p.), t. j. dôvodnosti námietky započítania. Vychádzajúc z dokazovania vykonaného súdom prvého stupňa považujúc za relevantné splnenie poučovacej povinnosti v zmysle § 120 ods. 4 O. s. p. dospel k záveru o spôsobilosti pohľadávok odporkyne a navrhovateľa na započítanie, keď navrhovateľ neunesol dôkazné bremeno na preukázanie návratnosti odporkyňou namietaných neuhradených finančných prostriedkov. Prehodnotenie možnosti započítania pohľadávky odporkyne voči pohľadávkou navrhovateľa nemožno považovať za postup, ktorým by odvolací súd porušil právo navrhovateľa na spravodlivý proces, pretože svoje rozhodnutie nečakane nezaložil na iných skutkových a právnych záveroch o nároku uplatnenom navrhovateľom než súd prvého stupňa. Odvolací súd nevyvodil svoj iný právny názor zo skutočností, ktoré by neboli namietané v odvolaní a ktorými by sa súd prvého stupňa nezaoberal. Ani o nároku uplatnenom navrhovateľom nerozhodol nepredvídateľne inak ako iné senáty odvolacieho súdu, ktoré potvrdili rozhodnutie súdu prvého stupňa, ktorým bolo jeho návrhu vyhovené tým, že prehodnotil spôsobilosť započítania pohľadávok účastníkov.

Obsahom poučenia účastníka súdom podľa ustanovenia § 5 ods. 1 O. s. p., je poučenie o procesných právach a procesných povinnostiach. Procesné práva a povinnosti sú obsahom procesnoprávnych vzťahov, ktoré vznikajú po začatí občianskeho súdneho konania, výnimočne aj v konaní o činnosti súdu pred začatím konania podľa druhej časti Občianskeho súdneho poriadku. Súd je povinný poučiť účastníkov konania najmä o tom, aké procesné práva im priznávajú a aké procesné povinnosti im ukladajú procesnoprávne predpisy, ako treba nimi urobené procesné úkony vykonať, aby vyvolali nimi sledované procesné účinky, prípadne ako treba odstrániť vady už urobených právnych úkonov, aké právne následky sú spojené s vykonávanými procesnými úkonmi, ako treba splniť procesnú povinnosť vyplývajúcu zo zákona alebo rozhodnutia súdu a pod. O právach a povinnostiach, ktoré vyplývajú pre účastníka z hmotného práva, súd nepoučuje. Spôsob plnenia poučovacej povinnosti musí rešpektovať ústavný princíp rovnosti účastníkov konania, nestrannosť súdu a (do účinnosti zákona č. 384/2008, t. j. do 15. 10. 2008) zákaz prejudikovania názoru súdu.

Z obsahu preskúmaného spisu súdu prvého stupňa nevyplýva, že by súdy nižších stupňov porušili svoju poučovaciu povinnosť.

Vychádzajúc z uvedeného dovolací súd dospel k záveru, že nie je opodstatnená ani námietka navrhovateľa, že súd mu odňal možnosť konať pred ním aj tým, že mu neposkytol riadne právne poučenie pri uplatnení jeho práv.

Nemožno súhlasiť ani s námietkou navrhovateľa, že by záverom odvolacieho súdu o spôsobilosti pohľadávok na započítanie došlo k porušeniu zásady prezumcie neviny. Odvolací súd neriešil v konaní otázku, ktorú nebol oprávnený riešiť (spáchanie trestného činu) predtým než o nej rozhodne súd v príslušnej trestnej veci, ktorým rozhodnutím by bol viazaný (§ 135 ods.1 O. s. p.).

Dovolanie nie je ďalším odvolaním, ale mimoriadnym opravným prostriedkom určeným na nápravu len výslovne uvedených procesných (§ 241 ods. 2 písm. a/, b/ O. s. p.) a hmotnoprávnych (§ 241 ods. 2 písm. c/ O. s. p.) väd. Prieskum dokazovania vykonaného odvolacím súdom (z hľadiska dostatočne zisteného skutkového stavu) prichádza do úvahy iba v dôsledku nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 243b ods. 2 O. s. p. v znení od 15. 10. 2008). Nesprávne právne posúdenie veci je síce relevantným dovolacím dôvodom,

samo osebe ale prípustnosť dovolania nezakladá (nemá základ vo vade konania v zmysle § 237 O. s. p. a nespôsobuje zmätočnosť rozhodnutia).

Prípustnosť dovolania napokon nie je možné vyvodit' ani z inej vady (neuvedenej v § 237 O.s.p.). Pre iné než v ustanovení § 237 O.s.p. uvedené vady rozhodnutia a jemu predchádzajúceho konania, dovolanie nie je prípustné. Takáto vada môže byť právne významná len pri inak prípustnom dovolaní. Dovolanie navrhovateľa ale nie je prípustné podľa ustanovení upravujúcich prípustnosť tohto mimoriadneho opravného prostriedku proti rozsudku odvolacieho súdu, v akej procesnej forme bolo napadnuté rozhodnutie vo veci samej vydané.

Vzhľadom k uvedenému dospel Najvyšší súd Slovenskej republiky k záveru, že dovolanie je v prejednávanej veci procesne neprípustné, preto ho v zmysle § 243b ods. 4 O. s. p. v spojení s § 218 ods. 1 písm. c/ O. s. p. odmietol. Riadiac sa právnou úpravou dovolacieho konania, otázkou vecnej správnoti napadnutého rozsudku odvolacieho súdu sa nezaoberal.

V dovolacom konaní úspešnej odporkyni vzniklo právo na náhradu trov konania voči navrhovateľovi, ktorý úspech nemal (§ 243b ods. 4 O. s. p. v spojení s § 224 ods. 1 O. s. p. a § 142 ods. 1 O. s. p.). Dovolací súd jej však náhradu trov dovolacieho konania nepriznal, pretože nepodala návrh na ich priznanie (§ 151 O. s. p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 28. októbra 2008

JUDr. Martin V l a d i k, v.r.
predseda senátu

Za správnot' vyhotovenia: